

Alkoholi-, huume- ja rahapelitutkimuksen seura täytti 60 vuotta

MARJA HOLMILA

Muutaman nimenmuutoksen läpikäynyt seura perustettiin vuonna 1960 nimellä ”Alkoholitutkijain Seura”. Seuran perustamista edeltäneellä vuosikymmenellä oli Suomessa perustettu useita organisaatioita ehkäisemään ja hoitamaan alkoholi- ja huumehaittoja. Alan tutkimus oli voimistunut Alkoholimonopolin rahoituksella ja sosiaali- ja terveysministeriön suojassa 1950-luvun alkuvuosilta lähtien. Alko Oy:ssä Biolääketieteen yksikkö ja Yhteiskuntatieteellisen alkoholitutkimuksen yksikkö muodostuivat keskeisiksi alan tutkimuslaitoksiksi. Lukuisa joukko tutkijoita sai niissä työpaikan, ja tutkimusta voitiin kehittää pitkäjänteisesti. Oli myös perustettu tieteellisesti itsenäinen Alkoholitutkimussäätiö, joka jakoi apurahoja eri tieteenalojen tutkimustyöhön.

Myös päihdeongelmien hoidossa tapahtui 1950-luvulla merkittävää kehitystä. Ensimmäiset avohoidon kokeiluklinikat oli avattu jo vuonna 1953 Helsingissä ja Vaasassa. Voittoa tavoittelematon palvelujen tuottaja A-klinikkasäätiö perustettiin vuonna 1955. Päihdeongelmien hoidon lisäksi säätiö tuki tutkimusta, tiedottamista, ammattilaisten kouluttamista ja laaja-alaista yhteistyötä. Perustajayhteisöjä olivat Alko Oy, Alkoholitutkimussäätiö, Lääkäriseura Duodecim, suomen- ja ruotsinkielinen Lääkäriliitto, Väestöliitto, evangelisluterilainen kirkko, Kansan Raittiusapu ja muita raittiusjärjestöjä. Säätiön toiminnan eetosta kuvasi avoimuus, kokeilut, kehittäminen ja tutkimus sekä tiedottaminen.

Nopean kehityksen taustalla varmaankin vaikutti huutava tarve vähentää sodan jälkeisen yhteiskunnan terveydellisiä ja sosiaalisia ongelmia. Yksilöiden ja perheiden päihdeongelmat liittyivät monin tavoin sotatraumoihin ja sodan aiheuttamiin menetyksiin. Kokonaiset ikäluokat olivat kokeneet sodan kauhut, ja niitä hoidettiin lähinnä

kovalla työnteolla, ja ryyppäämisellä. Asuntopula oli huutava ja se näkyi myös kodittomien päihdeongelmaisten määrissä.

Taustalla vaikuttivat myös poliittiset ristiriidat, jotka lisäsivät hallituksien tarvetta liennyttää kansalaisten tyytymättömyyttä ja vähentää huono-osaisuutta. Sotaa edeltäneiden vuosikymmenten voimakas raittiusliike tarjosi aatteellisen pohjan ja hyväksi koettuja keinoja myös koko väestöön suunnatulle ehkäisevälle päihdetyölle. Myös yliopistoilla kehittyi ja laajeni yhteiskuntatieteellinen tutkimus, joka sai muun muassa Pohjoismaista ja englanninkielisistä maista uusia virikkeitä ja metodeja empiirisen käyttäytymistieteellisen tutkimuksen tekemiseen. Katse oli suunnattu eteenpäin ja maata uudistettiin.

Alkoholi-, huume- ja rahapelitutkimuksen seuran perustamisvuonna 1960 Suomessa oli siis jo paljon erilaisia päihdehaittojen tutkimusta edistäviä instituutioita. Miksi vielä tarvittiin Alkoholitutkijain seura? Asian kunnollinen selvittäminen voisi olla ehkä ihan oma tutkimuskohteensa, mutta esitän tässä muutamia huomioita.

Monitieteinen seura

Seuralle ominainen monitieteisyys ilmenee jo perustajajäsenten taustoja tarkastelemalla. Seuran ensimmäinen puheenjohtaja (vuosina 1960–1962) oli hermo- ja mielitautien erikoislääkäri Toivo Pihkanen. Hän toimi myös muun muassa Hesperian sairaalan ylilääkärinä, Lapinlahden sairaalassa ja vankilapsykiatrina. Hänen jälkeensä puheenjohtajana vuosina 1963–1965 oli lääketieteen lisensiaatti Achilles Westling, joka kirjoitti klassiset teokset Suomen narkomaniatilanteesta ennen ja jälkeen sotien, teki kriminologista tutki-

musta ja toimi vankilapsykiatrina. Hän myös johti Kallion alkoholipolia vuosia. Psykiatrisesta polista tuli myös asunnottomien turvapaikka. Westlingin jälkeen puheenjohtajana oli Henrik Wallgren vuosina 1966–1968. Hän oli biologi, joka toimi Alkon keskuslaboratoriossa fysiologina. Seuran alkuaikojen aktiivi ja yksi perustajajäsenistä oli myös humanisti Kettil Bruun, joka oli varapuheenjohtaja vuosina 1966–1967.

Seurassa ovat vuosikymmenien varrella toimineet monien tieteiden edustajat. Seuralla oli ensimmäisen 30 vuoden aikana 15 puheenjohtajaa, joista yhteiskuntatieteilijöitä seitsemän ja luonnontieteilijöitä kahdeksan. Yhteiskuntatieteilijät vahvistivat rooliaan seurassa erityisesti 1980-luvulla.

Seurassa oli ensimmäisenä toimintavuonna 49 jäsentä, ja 30 vuotta myöhemmin jäseniä oli jo 365. Järjestettyjen tilaisuuksien määrä ei ole samalla tavoin kasvanut, vaan se on vaihdellut vuosittain kahdesta seitsemään seminaaritalaisuuteen nykypäiviin asti (Heinonen 1990; Salasuo & Kuusi 2007).

Seuran toiminta-ajatus

Vastaperustetun seuran sääntöjen mukaan sen tarkoituksena oli toimia tieteellisen alkoholitutkimuksen edistämiseksi. Seuran jäseneksi voitiin valita henkilö, joka oli harjoittamallaan tutkimustyöllä tai muulla tavoin osoittanut perehtyneensä alkoholitutkimukseen. Näin on nykyisin. Määritelmä sisältää kolme huomionarvoista seikkaa: ensinnäkin seuran tarkoitus on alkoholitutkimuksen edistäminen, toiseksi jäsenyys seurassa ei edellytä tutkijana toimimista, ja kolmanneksi seura pyrkii aktiivisti yhteistyöhön median kanssa.

Nykyäänkin tutkimuksen edistäminen on tavoitteiden keskiössä. Seura saattaa alan tutkijoita ja toimijoita yhteen ja mahdollistaa siten poikkitieteellisen ja instituutioiden välisen keskustelun. Tutkijat voivat oppia toisiltaan ja saada omalle työlleen kommentointia ja kritiikkiä niin toisilta tutkijoilta kuin tutkimustiedon käytäntöön soveltajilta. Käytännön toimijat saavat lisää tietoa päihteistä ja keinoista niiden hoitamiseksi sekä ideoita työnsä kehittämiseksi. Seuran seminaarit ovat yksi kaikkein tärkeimmistä ja alusta alkaen mukana ollut toiminnan muoto. Seminaaritalaisuudet ovat olleet ystävällishenkisiä, kotoisia ja

avoimia, ja niissä on ollut mahdollisuus epäviralliseen keskusteluun ja tutustumiseen.

Tutkimusta voidaan edistää myös antamalla tutkimustuloksille näkyvyyttä, jolloin voidaan lisätä sen yhteiskunnallista kysyntää. Yksittäisiä tutkijoita voidaan myös palkita erityisillä palkinnoilla, niin kuin seurassa on viime vuosina tehty, ja voidaan järjestää jatkokoulutuksen väyliä ja yhteyksiä muiden maiden tutkijoihin. Myös tällaista toimintaa seura on toteuttanut, ja seura on jäsenkansainvälisessä päihdetutkimusjärjestöjen kattojärjestössä ICARAssa.

Seuran tavoitteet eivät kuitenkaan rajoitu tutkimuksen edistämiseen. Mielenkiintoinen kohta seuran säännöissä on maininta, että jäseneksi voi tulla henkilö, joka ”on harjoittamallaan tutkimustyöllä tai muulla tavoin osoittanut perehtyneensä alkoholitutkimukseen”. Seuran jäsenen ei siis tarvitse olla aktiivisesti tutkimustoimintaa toteuttava, vaan hänen täytyy vain olla jollain tavoin perehtynyt alkoholi-, huume- ja rahapelitutkimukseen.

Tällä sääntöjen kohdalla on käsittääkseni ollut iso merkitys. Seuran jäsenistä oli alusta alkaen melkoinen osa muita kuin aktiivisti tutkimustyötä tekeviä. Jarmo Heinosen seuran 30-vuotisjuhlavuonna julkaisemassa artikkelissa todetaan, että vuonna 1989 jäsenistöstä 32 prosenttia oli tutkijoita, 39 prosenttia alkoholismien hoidon ja huollon piirissä työskenteleviä ja 25 prosenttia alkoholihallinnossa toimivia. Raittiushallinnon ja raittiushallinnon piiriin kuuluvia oli tuolloin 12 prosenttia jäsenistöstä. Mikko Salasuo ja Hanna Kuusi (2007) toteavat, että 2000-luvun alussa jäsenistä 40 prosenttia oli tutkijoita, 40 prosenttia päihdealan ammattilaisia ja 20 prosenttia muita ammattilaisia. 1980-luvulla seuraan liittyi erityisen paljon päihdehuollon ja -hoidon ammattilaisia. Jäseneksi liittymistä markkinoitiin tuolloin muun muassa A-klinikkasäätiön ammattilehdessä *Tiimissä*. (Heinonen 1990.) Seura on siis paitasi tutkijoiden, myös alalla toimivien muiden ammattilaisten yhteinen foorumi. Tämä on mielestäni yksi seuran arvokkaimmista piirteistä.

Kolmas merkittävä piirre seuran toiminnassa on yhteistyö median kanssa. Alun perinkin seuran kokouksissa pidetyt esitelmät saivat sangen usein huomiota *Alkoholipolitiikka*-lehdessä, *Tiimi*-lehdessä ja myös sanomalehdissä ja muussa mediasa. Vuonna 1984 käynnistyivät toimittajaseminaarit yhdessä Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen kanssa. Rahoitusta saatiin Alkolta, sosiaali- ja terveysministeriöltä ja lääkintöhal-

litukselta. Seminaarit ovat jatkaneet toimintaansa nykypäiviin asti.

Tämä kaikki kuvastaa sitä osaa seuran toiminnasta, joka tekee seurasta laajemmalti vaikuttavan kuin mitä sen pelkkä tutkimusta edistävä toiminta voisi. Seura on silta tutkijoiden, alan ammattilaisten ja median avustuksella kasvavassa määrin kaikkien suomalaisten välillä. Seuralla on ainutlaatuinen tehtävä tieteelliseen tutkimukseen nojautuvan päihdehaittojen ehkäisyn ja hoitamisen kentällä. Se on aito väline laajasti ymmärretyn kansanterveystyön kehittämisessä ja toteuttamisessa. Sitä kautta se myös luo pohjaa tieteellisen työn kysynnälle ja merkitykselle ja edesauttaa tutkimuksen resurssointia ja osaamista. Korona-aika saa meidät näkemään tieteen ja siihen pohjautuvan tiedottamisen merkityksen entistä selvemmin.

Seuran voimavara on ollut sekä monitieteisyys että tieteen, kansalaistoiminnan ja palvelujen kehittämisen ja organisoiminnan yhteys. Päähteet liittyvät kaikkiin elämän eri muotoihin. Jokainen aika-kausi aiheuttaa muutosta siinä, miten asioihin voidaan vaikuttaa ja millaisina ongelmat ilmenevät. Seuran nykyinen elinvoimaisuus lupaa tälle hyvää.

KIRJALLISUUS

Heinonen, Jarmo (1990) 30 vuotta Alkoholitutkijain seuraa. *Alkoholipolitiikka* 55 (2), 55–59.

Salasuo, Mikko & Kuusi, Hanna (2007) The Finnish Alcohol and Drug Research Society since 1960 – an agora of the information age. *Addiction* 102 (5), 693–695.